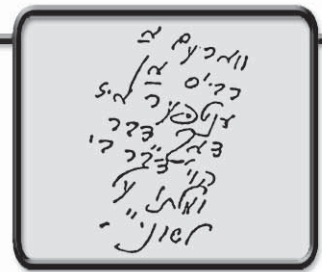


העשירי יהיה קודש

מוגש ע"י הרה"ת ר' יוסף ישעי' שי' ברון
משפיע במתיבתא בסידני, אוסטרליה



א וואָרט פֿון רבי׳ן
דיוקים בדברי והנהגות
כ"ק אדמו"ר שליט"א

העשירי יהי' קודש על ידי עבודה

ציטוט זה שבכתרת מתייחס לקטע ממכתב מיוחד של הרבי שהו"ל לקראת יו"ד שבט תשי"ב – יום הילולא העשירי של כ"ק אדמו"ר הרי"צ נ"ע. מכתב זה עורר ריבוי קושיות בשעתו, שעה שהתפרסם, וגם לאחר זמן. בחלק מהדברים זכינו לביאור נרחב של הרבי בעצמו, בהם נתברר עד כמה דבריו הקדושים מדויקים ביותר וביותר, הן ע"פ קבלה והן ע"פ עומקה של הלכה. אמנם, פשוט שללמד על הכלל כולו יצא, שגם בשאר הדברים, שלע"ע לא זכינו שיתבארו ע"י הרבי, מ"מ ודאי הדבר שמדויקים המה בתכלית הדיוק בכל פרט ופרט, כאילו ניתן למשה מסיני. [ולא רק "כאילו", אלא שאכן ניתנו מסיני, וכאמרם ז"ל (ראה מגילה יט, ב. וראה בהנסמן בלקו"ש ח"י"ט ע"י 252 הערה 21). "כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש ניתן למשה מסיני"].

הרצאת הדברים כך היא:

במכתב כללי זה (נדפס באג"ק ח"י"ט ע"י קעג ובלקו"ש ח"ו ע"י 296), כותב כ"ק אד"ש, בין הדברים: **"הילולא של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה לגני מרומים, בארצות חיי החיים, הילולא העשירי יהי' קודש (מכל מקום. ועוד יותר ובעיקר על ידי ובעניני עבודה מלמטה למעלה)".**

[ולהעיר שבכמה מקומות (סה"ש תשי"ח ח"א ע"י 235 ואילך. סה"ש תשנ"ב ח"ב ע"י 348) מבואר בתוכנו של יו"ד שבט **בכלל** (לא רק בשנה הני"ל) וההוראה העיקרית בעבודת האדם – שקשור למעלת העשירי, "העשירי יהי' קודש"].

למלים "העשירי יהי' קודש" מציין הרבי בהערות למקורות: **"זח"ב רעא, א. בחיי ר"פ תרומה. מים רבים תרל"ו פל"ב ואילך"**. כן מופיעה הערה בקשר למלים "מכל מקום" שבסוגריים, ומצויין שם: **בכורות נח, ב.**

למי שלא בקי במקורות הני"ל, הרי שהכל "מסתדר לו יפה". אמנם, היו כאלה משומעי לקחו של הרבי שהדברים נראו להם תמוהים. אלו "לא ויתרו" ושיגרו לרבי את קושיותיהם, וזכו – ע"י עבודה של "מלמטה למעלה" – שהרבי יביר להם את עומק הדברים, באופן שמעז יצא מתוק, והכל נהיר וצהיר. בדרך אגב זכו גם לשלל ביאורים וישובים במקומות שונים שבי"ס וקבלה.

"סתירה" מגמרא מפורשת – שאלת הרב זוין

כזה הי' הגאון החסיד ר' שלמה יוסף זוין. מיד בהמשך למכתב כללי הני"ל נתם הרש"י זוין, והעלה על הכתב את שאלותיו. בין הדברים הקשה: איך ניתן לומר ש"העשירי יהי' קודש" . . . בעיקר ע"י עבודה מלמטה למעלה, והרי זה עומד בניגוד מוחלט לסתימת הגמרא בכורות (נח, ב) ש"העשירי יהי' קודש מכל מקום". כלומר: במעשר בהמה, כשופרים תשע

כבשים נעשה העשירי קודש **מאליו**, גם לולא ששופרים אותו. ומדוע כתב הרבי במעלת יום הילולא העשירי, שקדושתו באה ע"י **עבודת האדם**.

קושיא זו מתחזקת יותר, כאשר נוכחים לדעת שבמכתב הני"ל גופא, ובקטע זה עצמו, כותב הרבי ש"העשירי יהי' קודש מכל מקום". ומציין לגמרא זו במסכת בכורות, ואם-כן איך ממשיך הרבי – בחדא מחתא – שזהו **בעיקר** על-ידי עבודה.

במיוחד הוקשה לו, ע"פ המבואר בקבלה שאחרי ספירת העומר במשך מ"ט יום נמשך שער החמשים מאליו, ללא צורך בעבודת האדם. ולכאורה כן הוא גם בענינו, שהעשירי מתקדש גם לולא "עבודה מלמטה למעלה".

לא ארכו הימים, וביום י"ט שבט תשי"כ השיב הרבי במכתב מפורט לרב זוין, ליישב קושיתו, הן ע"פ קבלה, והן ע"פ נגלה (המכתב נדפס באג"ק ח"י"ט ע"י קצב ובלקו"ש ח"ז ע"י 362).

נקודת הביאור ע"פ קבלה היא, שמספר העשירי, שענינו מלכות, אי אפשר שיומשך ויתגלה בדרך ממילא, וזקוקים לעבודה דוקא. ובפרט זה, ה"ז שונה ממספר החמישים, שמכיון שענינו בינה, אפשר לספור רק מ"ט, ושער החמישים נמשך מאליו וממילא. הרבי מוסיף ומרחיב בביאור פרטים נוספים, ע"ד הקבלה, במכתב נוסף להרה"ג הני"ל, שנכתב ב"י"ד סיון תשי"כ (נדפס באג"ק ח"י"ט ע"י שלו ובלקו"ש שם ע"י 363). כמו-כן מיישב ע"פ זה, השמטה בולטת בספר יצירה, שנזכרו שם רק שלשה מ"ארבעה היסודות" – אש, רוח, מים ועפר. ואכ"מ.

עד כאן בנוגע לביאור הענין על דרך הסוד, והרוצה להעמיק ולהרחיב בינתו, יואיל בטובו לעיין במכתבים הנזכרים. אמנם, בהבהרת הענין בסגנון של "נגלה" מצא הרבי לנכון, להקדיש **שלושה (!)** מכתבים (מהתאריכים י"ט שבט, י"ד סיון שנזכרו לעיל, ומח' תמוז – תשי"כ (זה האחרון נדפס באג"ק ח"י"ט ע"י שנט ובלקו"ש שם ע"י 4-363). בכל מכתב מוסיף הרבי על קודמו, בהרחבת הדברים, כך שככלות הכל 'הרווחנו' שקיבלנו ביאור נפלא בסוגיית הגמרא בכורות, ונתיישבו כמה קושיות וכו'. למותר להדגיש, שכדרכו בקודש, קיצר הרבי ביותר, באופן של "די לחכימא ברמיזא", כך שהרב זוין כתב שוב ושוב, עד שנתבררו הדברים מכל צד.

ותורף הענין: הרבי כותב שגם במעשר בהמה ישנה פעולה, אלא שהפעולה היא לא של האדם אלא של הבהמה, שיוצאת מן הדיר, או שיוצאת מן כלל הבהמות על-ידי מנינו של האדם.

אבל הרב זוין לא נחה דעתו בזה, והוקשה לו על כך, דהרי מפורש בגמרא (שם נט, א) ש"עשירי מאליו הוא קדוש", והיינו שקדושת עשירי חלה גם ללא שהכבש יצא מן הדיר, וגם ללא מנין מספר העשירי, וזקוקים רק לספור תשע הקודמים (ע"י"ש ברש"י). ולכאורה ה"ז להיפך **מש** ממה שכתב כ"ק אד"ש במכתבו שבמעשר בהמה צריך **פעולה בעשירי עצמו** – "יצאה

גם שיחה בעלמא היא חכמת אלקות מכש

תורה עצמה, ודבר ה' דיבר בו ומילתו על לשונו, אי לזאת פשוט ומובן שכל אות ואות שנאמרת על ידו מזוקקת שבעתיים, כנתינתם מסיני. (וראה משי"כ הרשד"ב שליטי"א וולפא בכ"ז בקובץ קרנות צדיק ע' תקצה ואילך. ושי"נ).

ואם כך הוא בנוגע לכל **תלמיד חכם**, הרי על אחת כמה וכמה בנוגע ל"א וואָרט פון רבינו", ששכינה מדברת מתוך גרונו ממש. ובלשונו הקי' של הרבי (במא' ד"ה והניף תשי"א, נדפס בסה"מ תשי"א ע' 41): "חושבים אשר שיחה הוא דרושים, אבל האמת הוא ששיחתם של תלמידי חכמים צריכה לימוד, ובפרט שיחה מרבי, נשיא ומנהיג הדור, אשר אין צריך לזה הדרוש דייעולו לא יכול", כי אם זה מיוסד על עמקי הקבלה".



זאת ועוד: בנידון דידן מדובר בשאלות שהעלה הרה"ג הרב זיון ע"ה. הרב זיון הוא אחד מגאוני הדור האחרון שזכה ונתפרסם בהיקף ידיעותיו בכל תחומי התורה, ודי אם נזכיר לצורך זה את חיבורו הגדול "אנציקלופדיה תלמודית", וכפי שהעידו מכיריו הרי שהוא בעצמו היה בבחינת "אנציקלופדיה מהלכת" (ובדרך כלל מתאר אותו הרבי במכתביו אליו בלשון: "צנא מלא ספרא").

אולם מכאן לומדים אנו פרק גם על חסידותו: לכל הגה שיצא מפיו הקדוש של הרבי התייחס הרב זיון בשיא הקדושה והערכה. הוא השכיל להבין שכל מלה של הרבי מדויקת בתכלית. ודווקא מסוגיא זו אנו לומדים עד היכן הדברים מגיעים. הרי הרבי כותב כאן על "העשירי יהיה קודש" בקשר ליום ההילולא העשירי של הרבי הרי"צ נ"ע. הרי שהדעת נותנת לומר שעיקר הדגשת עניין העבודה "מלמטה למעלה" כאן, הוא בקשר **לעבודת ה'** הנדרשת מחסיד בקשר ליום ההילולא העשירי, וכל כולם של המראי מקומות בעניין זה הם טפלים, ובדרך אגב ממש, לגופו של עניין. ובהחלט אפשר לדורשם (בטעות כמובן) על-דרך הצחות והרמוז בלבד. אך לא כן היה הרב זיון, שאחר כל ציון ומראה מקום של הרבי שאל ודרש וחקר היטב מה בא ללמדנו, כיצד מסתדרים הדברים בפרד"ס התורה.

וכאן המקום לצטט מדברי הרבי (התוועדיות תשמ"ח ח"ג ע' 455) "עד כמה צריך להיות גודל הדיוק בדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו בכל פרט ופרט, לא מיבעי בתורתו ממש, מאמריו ושיחותיו, אלא אפילו בדבוריו שהם בבחינת "שיחת חולין" – לפי ערכו כמובן – גם בהם צריך לדייק בכל פרט ופרט, כולל גם בדבר שנאמר כאילו בדרך אגב, בעת הטיול וכיו"ב, בכל תיבה ותיבה יש לדייק וללמוד".

רבות נכתב במדור זה, ובמקומות נוספים, אודות הדיוק הנפלא בכל פרט ופרט מתורת רבותינו נשיאינו. במסגרת זו הובאו גם מדברי הרבי – שכל הענינים בדא"ח "גם אלו שלכאורה באו רק בדרך אגב, הרי לא רק שהם מדויקים בפני עצמם, אלא שגם מקומם במאמר וסגנון הרצאתם מבאר ומאיר כמה פרטים. אלא שלפעמים מפורש הדבר, ולפעמים בא רק ברמז" (לקו"ש ח"ט ע' 507. וראה עוד בהנסמן בסי עשירי לימוד החסידות ע' נ. ועוד).

אולם, מצאנו ראינו שבנוסף לכך שהרבי מבאר עומק כוונת רבותינו נשיאינו ודיוק לשונם, הרי שבהזדמנויות נדירות יצא הרבי מגדרו, וראה לנכון לבאר גודל הדיוק בלשונו וסגנונו הוא. בדרך כלל, ה"י זה רק לאחרי שמאן-דהו התעורר לכתוב לרבי, ולהרציא לפניו את קושיותיו וכו', שאז זכינו שהרבי יגלה לנו אפס קצהו ושמץ מנהו בכוונת דבריו הקדושים. וככל שנתרבו הקושיות והתמיהות "מצד התחתונים", זכינו יותר ויותר לשלל ביאורים, בירורים וישובים.

לשם דוגמא, כדאי להביא כאן מה שענה הרבי להרמ"א ש"י זליגסון ביחס לשאלותיו בדיוק לשונו של הרבי בלוח היום יום: "אז סיוועט זיין דער יגעט" וועט ממילא זיין דער 'ומצאתי' (=כשיהי' "יגעט" יהי' ממילא "מצאתי") וכל המקדים הרי זה משובח" (נדפס בגליונו ש"ל לחודש כסלו ש.ז. ע' 13). ואכן, הרב זליגסון לא הרפה, ובכמה פרטים הגיש לרבי שאלותיו, ובכמה מהן – ענה לו הרבי במפורט (וראה במה שנתפרסם מזה בגליונו הנ"ל).

אמנם, בנידון דידן (הנושא המובא במדורנו כאן) מצינו יתירה מזו, שהרבי – לא רק שהתייחס לדיוק הלשון שבדבריו, כי אם – ביאר בהרחבה איך שבתמצית לשונו ובדברים שבאו בדרך אגב, כיון מלכתחילה לעומק סוגיית הש"ס, ודוקא ע"פ דבריו מתורצים ומיושבים כו"כ קושיות בש"ס ופוסקים, ועד שיסודו בעומק חכמת הקבלה.

הדבר מתאים עם המובא בדא"ח בכ"מ (ראה סהמ"צ להצ"צ ע' קה. ועוד) בפירוש מאמר רז"ל (סוכה כא, ב) "ועלהו לא יבול מכאן שאפילו שיחת חולין של תלמידי חכמים צריכה תלמוד", ובסגנון אחר (עירובין נד, ב) "כל שיחתך של בעלי תלמוד דברי תורה". וז"ל הצמח צדק שם: **"הת"ח לגודל חכמת אלקים אשר בקרבנו, הנה גם במה שאומר כלאחר יד . . חיצוניות ומותרות מחכמתו, שיחה בעלמא, אעפ"כ צריכה לימוד עד שהיא חכמת אלקות ממש"**.

הטעם לכך הוא, מאחר שכל **מציאותו** של הת"ח היא

"אם העשירי יצא חי באותה הזלת אחר כך", שאז מתברר למפרע שהוא שייד להתשעה שנמנו לפניו. אבל אם מת העשירי בדיר, אין לו קדושת מעשר כלל, והוא עומד לעצמו בלי שייכות לתשעת הקודמים.

ואף שהביאו ברייתא בגמרא שכשיימת העשירי בדיר כולן פטורין" – אין זה משום שאומרים "העשירי יהי' קודש מכל מקום", אלא משום "מנין הראוי פוטר", שמכיון שהעשירי הי' ראוי לצאת בשעתו, הרי זה כאילו יצא בפועל, ובכך הוא פוטר את התשעה. אמנם, העשירי עצמו אינו קדוש, כי אם ע"י יציאה

מן הדיר או יציאה מן הכלל ע"י מנין האדם". ושוב הדרא קושיא לדוכתא, במה שכתב הרבי שיום ההילולא העשירי הוא קודש ע"י **עבודה** דוקא.

חידוש מקורי של הרבי בכוונת הגמרא

ומכאן לחידושו המפתיע של הרבי:

בשתי המכתבים האחרונים מחדש הרבי, שמה שאמרו בגמרא ש"אם מנה תשעה ונשתייר עשירי בדיר, אע"פ שלא יצא ולא מנאו קדוש מאליו" (לשון רש"י שם ד"ה קדוש) – זהו רק

הנהגה "מוזרה" המוסיפה תשוקה בעיון והעמקה במאמרי דא"ח

המבואר בפנים ביחס לציון המראה מקום, על-ידי הרבי שליט"א, ל"מים רבים תרל"ו פל"ב ואילך", מעורר תמיהה גדולה וכללית: למה מציין הרבי למקור כזה שעל פניו אין בו ולא כלום עם הנושא המדובר, כך שנצטרך, בלית ברירה, לייגע את מוחנו למצוא שייכות כלשהי. ואף ייתכן בהחלט שכל שייכות שרק נמצא תהי' שייכות רק באופן דחוק ביותר. והרי הרבי יכול היה לצייין מלכתחילה למקור הרבה יותר ברור ומרווח – מקור כזה ששם מתבאר העניין בטוב טעם, בהרחבה וכיו"ז!

מתברר שכלל הנהגותיו הקי' גם הנהגה זו מדוייקת בתכלית. הרבי בעצמו בחר לנהוג כך מטעם מסויים שגילה באחת ההזדמנויות לקהל החסידים. וכך אמר הרבי בהתוועדות יום שמחת-תורה בשנת ה'תשי"ט: לאחר שראו במוחש שהבאת המראי מקומות וציונים לא הועיל שיתעמקו יותר במאמרי דא"ח "בין איך איינגעפאלען אויף אַ נייע המצאה, איך האָב אָנגעהויבען אַנצייכענען אַזוינע ערטער וואָס אויבען אויף, במושכל ראשון, קומט גאָר אויס אַז עס האָט ניט קיין שייכות צו דעם ענין המבואר בפנים המאמר, וואָרום במושכל ראשון איז גאָר דאָרטען און אַנדער ענין, בכדי דאָס זאָל אפשר געבען אַ תשוקה צו נאָכקוקן און פרעגען ביאור על שייכות הענינים]" (=עלה לי רעיון חדש. התחלתי לצייין למקומות כאלה, שבשטחיות, במושכל ראשון, נראה שאין (לציון המראה מקום) שום שייכות למבואר בגוף המאמר, היות ובמושכל ראשון נראה שמדובר שם בעניין שונה לגמרי, כך שאולי זה יעורר תשוקה לחפש ולמצוא ביאור על שייכות הענינים].

על מטרותיו השונות של הרבי בהבאת מ"מ וציונים – ראה גם במה שנלקט בספר ימי מלך חלק ב' ע' 803.

צרופים ומזוקקים דבריו הקדושים של הרבי במכתבו הכללי ליו"ד שבט שיום ההילולא "העשירי יהי' קודש מכל מקום ועוד יותר ובעיקר ע"י ובעניני עבודה". והיינו, שלשונו הקדושה – גם בעניינים הנראים לכאורה כצדיים – מדוייקת ע"פ עמקות הסוגיא, עומק דברי הרמב"ם וכן ע"פ תורת הסוד. ובצדק ניתן לומר, ש"א ווארט פון אַ רבי"ן" מדוייקת בתכלית, ובלשון הירושלמי (פאה פ"א ה"א): "ואם ריק הוא מכס הוא". (ולהעיר, ששיטה זו בגדר קדושת מעשר בהמה ש"נולדה" עקב דיוק קל-ערך, לכאורה, במכתב הכללי, נהייתה אח"כ לאבן-יסוד במשנת הרבי, ונתבארה בכ"מ בהרחבה ביחות הקי' (ראה לקו"ש ח"י ע' 333 ואילך. ח"ד ע' 79. וראה גם סה"ש תשי"ח ח"ב ע' 471 הערה 73)).

גודל הדיוק במראי מקומות שציין הרבי

קעת ניתנה ראש ונשובה לפרט אחר מעניין במכתב הני"ל, שגם בו "סערו הרוחות". כבר הוזכר לעיל שביחס למלים "העשירי יהי' קודש" מציין הרבי באגרות לכמה מקורות, ומהן – "מים רבים תרל"ו פל"ב ואילך". אמנם, המעיין בהמשך מים רבים

מן הדיר או ע"י מנין האדם. וכיון שלא היתה כאן פעולה של יציאה מן הדיר לא נתקדש העשירי, ומאחר שמת בטה שייכותו לתשעת הכבשים שלפניו.

ואף שהדברים נראים סותרים ללשון רש"י שהבאנו לעיל שהעשירי "קדוש מאליו אע"פ שלא יצא ולא מנאו" – מחדש הרבי, חידוש מקורי, בכונת רש"י, שלאחר שיצא מהדיר מתברר למפרע שהעשירי נתקדש גם קודם שיצא.

שיטה זו בביאור הגמרא ופירש"י מיישבת קושיא עצומה של הלחם משנה על הרמב"ם, קושיא עצומה במהלך הסוגיא, תמיהה בדברי רש"י, דיוק בלשון הראי"ל גם ע"פ נגלה, כמה קושיות חזקות מסברא, ועוד. בדרך אגב מתיישב ע"פ"ז להפליא דיוק לשונו הזהב של רש"י. [המעוניין בפרטי הדברים, יעיין במכתבים אלו כפי שנתבארו בלשון צחה וברורה, בסגנון השוה לכל נפש, ע"י הרב רשד"ב וולפא שליט"א בקובץ קרנות צדיק (ע' תקצז ואילך)].

ולהעיר, שע"פ חידושו של הרבי במהלך הסוגיא מדוייקת בתכלית מה שהרבי כתב במכתבו הכללי ש"העשירי יהי' קודש מכל מקום" ומציין לבכורות נח, ב, ולא ציטט מהגמרא שם נט, א – האומרת יתירה מזו שה"עשירי מאליו הוא קדוש" – כיון שלקושטא דמילתא, ע"פ ביאורו של הרבי יוצא שמאמר הגמרא "מאליו הוא קדוש" מדובר במצב שאכן היתה פעולה של יציאה מן הדיר.

א וואָרט פון רבי'ן...

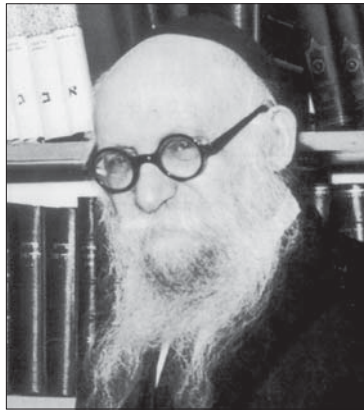
האמת ניתנת להיאמר, שדבריו של הרבי (שקדושת מעשר חלה ע"י פעולת "יציאה מן הדיר או ע"י מנין האדם") היו יכולים להתפרש בקלות, בביאור פשוט בתכלית. והוא, שצורת התייחסותו של הרבי כאן היא ע"פ הסדר הרגיל במעשר בהמה (שהבהמה יוצאת מן הדיר), אף שלהלכה אין צורך בכך. והרי כך מצונו בכמה ענינים בחסידות, שמבארים פרטי מצוה מסויימת, ע"פ אופן קיום המצוה בסדר המסודר, גם במקרים שההלכה אומרת שבפועל אין צורך לכך. זאת ועוד, בנידון דידן, אפשר היה לומר יתירה מזו, שאכן לכתחילה מצוה מן התורה לעשר את הבהמה ע"י יציאה מן הדיר דווקא, ורק בדיעבד מתקדשת גם ללא יציאה מן הדיר! אלא, שמכאן למדנו על גודל ועוצם הדיוק בלשונו של הרבי: מכיון שהרבי כתב בפשטות שהקדושה חלה ע"י "יציאה מן הדיר וכיו"ז, בהכרח לחדש שבכל מקרה זקוקים ליציאה מן הדיר, וגם במצב של בדיעבד לא תחול הקדושה לולא היציאה מן הדיר.

ומה נפלא הדבר שכי"א אד"ש בעצמו מעלה את אופני הביאור הני"ל, ומכל מקום מעדיף לפרש את דבריו על-ידי חידושו המפתיע והמקורי שנתבאר לעיל באורך – באופן כזה שדבריו ה"אורניגליים" (במכתבו הראשון לרב זיון) יתאימו לכל מצב. וראה כיצד דברים אלו מפורשים באגרות קודש שם ע' שלו ובלקו"ש שם ע' 362.

צוויין עוד, כי למרות שגם לאחר שלושת המכתבים הני"ל, זקוקים "אנשים כערכנו" להרחבה נוספת, מכיון שנכתבו בסגנון המשנה: "דבר קצר וכולל ענינים רבים" – מכל מקום, במכתבו הראשון כתב הרבי בפשטות שזקוקים לפעולה ד"יציאה מן הדיר או מנין האדם", אף שבהשקפה ראשונה ה"ז בניגוד מוחלט לסתימת הגמרא. ואילו הרב זיון שלא שקט על שמריו והרבה להקשות, לא היינו מודעים לעומק הנפלא שבדברים.

ומכאן למסקנה החוזרת ונשנית לאחר העיון המתאים בתורת רבינו שליט"א: לאחר הביאור בסוגיא זו, רואים עד כמה

עניינה השתלשלות, ולכן אי אפשר לומר דנעשה כל הענין מעצמו, משא"כ ספירת הבינה (שער החמישים) שהוא למעלה מהשתלשלות. ויתירה מזו – שהרבי מעיד על עצמו שביאור הענין בפנימיות התורה וע"פ קבלה גרמה אצלו לחלק ולומר בדין הנ"ל ע"פ גלה, שהוא רק כשיצא העשירי חי וכו' (ובלשונו הק'): "והביאני על החילוק, שאפ"ל בנוגע לספירת המלכות דנעשה כל הענין מעצמו".



הרב שלמה יוסף זיין ע"ה

ומעתה שנתבאר בטעם הענין ד"העשירי יהי קודש ע"י עבודה" שהוא קשור לזה שהעשירי הוא ספירת המלכות, והוא מחמת זה שבספירת המלכות, שהיא בהשתלשלות (אורות וכלים דוקא), זקוקים לעבודה, מובן שפיר, מדוע ציין הרבי לפרק ל"ב בהמשך הנ"ל דווקא. דהרי דוקא שם מבואר מעלת העשירי, מחמת היותו בחינת הכלים שקדמו לאורות, בניגוד ליחודא עילאה, שהוא בלי גבול. [וראה בהמשך הענין "פלי"ב ואילך"] במעלת עולם התחי שהוא בגופים גשמיים לגבי גייע (עיי"ש פלי"ז) שהוא מטעם הנ"ל, במעלת הגבול על הבל"ג, וכיו"ב דוגמאות נוספות].

ונמצא – בדרך אפשר – שבה כיון הרבי ליישב קושיית הרב זיין, מדוע אפ"ל שהעשירי קדוש מאליו, כיון שהמדובר כאן בספירת המלכות (כח הגבול, מעלת הגוף), שעניינה – השתלשלות אורות בכלים, ובה זקוקים לעבודה. והרי, כך כתב הרבי בעצמו לאחר זמן במכתבו הנ"ל להרב זיין. [ויומתק, שביחס לחידוש זה שקדושת מעשר בהמה היא ע"י עבודה דוקא, וההוראה מזה בעבודת האדם – מציין הרבי במק"א (לקוי"ש חיי"ז ע' 334 הערה 18) ללקוטי לוי"צ (אגרות ע' רמג) שמצות מעשר היא לבנות ספירת המלכות, בחינת "עשירי"].

ואם כנים הדברים, יש ליישב על-פי זה "דבר פלא", והוא, שבשאר המקומות בשיחות ומכתבים כשמוזכר אודות "העשירי יהי קודש" צויין רק ל"זח"ב רעא, א" ולא להמשך "מים רבים תרל"ו פל"ב ואילך" הנ"ל [ראה – לדוגמא – לקוי"ש חכ"א ע' 298. מכתב כללי שם ע' 360. מכתב כללי בכחיה ע' 503. שם ע' 269 הערה 28. חל"ד ע' 272. ועוד. וגם בשה"ש תשי"ג (ח"א) ע' 235 ואילך], אף שמבואר שם בארוכה מעלת העשירי, "העשירי יהי קודש", לא צויין שם כלל להמשך "מים רבים". והביאור פשוט, כיון שדוקא כאן, ביחס לחידושו של הרבי, ש"העשירי יהי קודש" הוא "בעיקר ע"י עבודה", חשוב לציין ל"מים רבים", כיון ששם מבואר מעלת המלכות, מחמת היותה בחינת הכלים. והרי זהו תוכן ביאורו של הרבי, שבמלכות, מכיון שעניינה השתלשלות (אורות בכלים), זקוקים לעבודה דוקא.

[על דיוק גם בענינים "טכניים" לכאורה – ראה שיחת יו"ד שבט תשי"כ (שיחות קודש ע' 179) שהרבי מתעב לבאר מה שכתב בתאריך למכתב הנ"ל "ששי בשבט" ולא ו' שבט, עיי"ש ע"פ קבלה].

ואולי יש להמליץ ע"ז מה שכתב הרבי כמ"פ (סה"מ תשי"ח ע' 59. וראה בהנלקט בימי מלך' ח"ב ע' 805): "וגם בזה נראה עד כמה מדויקים דברי רבותינו נשיאנו". ובמק"א (סה"מ תשי"ז ע' יא) כתב בזה"ל: "וגם בזה נראה עד כמה מדויקים כל הפרטים ופרטי פרטים במאמרי ושיחות תורת הדא"ח" (ועיי"ש בנוגע לצינוני מראי-מקומות).

הנ"ל בהשקפה ראשונה, לא ימצא שם שום דבר בנושא "העשירי יהי קודש", לא מיני ולא מקצתי. ואכן, בגליוני ההערות של התמימים ואנייש שקלו וטרו בזה.

אולם, אחרי שראינו גודל הדיוק בלשונו של הרבי, שמלכתחילה כתב דבריו באופן שיתאים לעומק הסוגיא, ניתן לראות גם בזה (בדרך אפשר), שבציון למאמר הנ"ל התכוון הרבי ליישב, מבעוד מועד, קושיית הרשי" זיין (ואולי – גם קושיית נוספות כיו"ב). וכפשוט שציון המראה מקום מדויק בתכלית, והדברים מאירים כשמש בצהרים [וראה גם מסגרת על מטרת המראי מקומות].

נקודת הדברים בקצרה: בפרק ל"ב בהמשך הנ"ל מבואר לשון התיקוני זהר

(בהקדמה) והעץ חיים (שער מ"ז פ"ב): "איהו וחיוהי חד איהו וגרמוהי חד", ופירושו שהקב"ה מאוחד עם "העשר ספירות", הן עם "האורות" ("חיוהי") והן עם "הכלים" ("גרמוהי"). ומבואר שם ש"חיוהי" ו"גרמוהי" הם ענינים כה נפרדים עד שאי אפשר לכוללם יחד (ולכתוב "איהו וחיוהי וגרמוהי חד"), כיון ש"איהו וחיוהי" הוא הכח האלקי שנקרא "בלי גבול", ו"איהו וגרמוהי" שייך לכח האלקי הנקרא "כח הגבול".

יתר על כן, "כח הגבול" ("איהו וגרמוהי") בעצם נעלה יותר מ"כח הבל-גבול" ("איהו וחיוהי"), ובלשון החסידות: הכלים קודמים במעלה להאורות. יעו"ש. ותוכן ענין זה נתבאר בהרחבה ב"מים רבים תרל"ו פל"ב ואילך" (כלשון הרבי בהערות).

והנה, לפני-זה (בפרק ל) נתבאר ד"איהו וחיוהי חד" קאי על מדריגת יחודא עילאה שבעולם האצילות. משא"כ "איהו וגרמוהי חד" מוסב על המלכות בירידתה לבי"ע. והקשר בין "מלכות" ל"גרמוהי" – מבואר שם – שהמלכות נקראת כלי, וכל עניינה לפעול שיהי בנין העשר ספירות באורות וכלים. ובפרק ל"א נזכר – בדרך אגב – שספירת המלכות היא בחינה העשירית. ונמצא שתוכנו של פלי"ב ע"ד מעלת "איהו וגרמוהי" הוא במעלת המלכות, בבחינת "העשירי יהי קודש". וכסגנון הרגיל: שהמלכות מושרשת בכתר.

אלא שבביאור זה אי אפשר להסתפק, דאי משום הא לא איריא, שהרי ישנם ריבוי מאמרים שמבואר בהם, ובהרחבה, מעלת המלכות, שמושרשת בכתר, ברדל"א, עצמות וכו' (ראה בהנסמן בסה"מ מלוקט ח"ב ע' קז ואילך. ובכ"מ). אמנם נכון שבהמשך זה מוזכר שמלכות נקראת עשירי, אבל גם זה מופיע במקומות רבים אחרים.

ועוד ועיקר, הרי ענין זה שהמלכות נקראת "עשירי" לא הוזכר ב"פל"ב ואילך", כי אם בפל"א. ומה גם שהתואר עשירי לספירת המלכות לא בא שם כי אם בדרך אגב, ומדוע צירף הרבי מראה מקום זה לשאר המ"מ וציונים, שמבואר בהם, ובמפורש, מעלת העשירי. ובלאו הכי, הרי כאן אינו נוגע כלל מעלת המלכות, כי אם זה ש"העשירי יהי קודש".

אמנם, לאור הנ"ל, יוצא שהדברים עמוקים, שהרי בביאור ענין זה שהעשירי יהי קודש הוא ע"י עבודה, כותב הרבי במכתב מ"ט שבט הנ"ל (אג"ק חיי"ט ע' קצב ולקוי"ש ח"ז ע' 362) בתשובה למכתבו של הרב זיין, שהוא מטעם ש"העשירי" שייך לספירת המלכות, ובמכתב מ"ד סיון (אג"ק שם ע' שלז. לקוי"ש שם ע' 363) מוסיף לבאר שהוא מטעם שספירת המלכות –